

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

תוכן

- א. הקורא לחבירו עבד יהא בנדידי ממזר סופג את הארבעים רשע יורד עמו לחייו..... 1
- ב. הישבע לי שלא נמכרת לי בעבד עברי..... 3
- ג. עבד עברי גופו קנוי..... 3
- ד. כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו כיצד החליף שור בפרה או חמור בשור כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו ... כל הנישום דמים באחר..... 4
- ה. לרב ששת דאמר פירות עבדי חליפין ... לר"נ דאמר פירות לא עבדי חליפין..... 6
- ו. דבר תורה מעות קונות ומה טעם אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעליית..... 6
- ז. כיצד רשות הגבוה בכסף גיזבר שנתן מעות בבהמה אפי' בהמה בסוף העולם קנה ובהדיוט לא קנה עד שימשוך..... 8
- ח. אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט האומר שור זה עולה בית זה הקדש אפי' בסוף העולם קנה..... 8

דף כח.

א. הקורא לחבירו עבד יהא בנדידי ממזר סופג את הארבעים רשע יורד עמו לחייו

הקורא לחבירו עבד¹ או קורא לו בן שפחה², הוא מעשרים וארבע שבית דין מנדים אותם.

וכן הקורא לחבירו מזמר או מוחרם מנדים אותו³.

¹ שו"ע ונו"כ יו"ד שלד מג

² רשד"ם חלק ב' [יו"ד] סימן (רי"ו) [ריג] הצריך שיפרש כנעני. ואין נראה כן מדברי הגמרא מסכת קידושין [כח, א] דלענין שבועה הצריך לפרש שלא נמכר לו בעבד עברי, ומן הסתם כנעני קאמר. והוא הדין באומר לו בן שפחה סתם. ערך לחם למהריק"ש שם

³ תשובת מהר"י באזאן [מהר"י באסן] סימן כ"ה. וע"ש סימן כ"ב. וכשקראו משומד עיין דינו שם סימן [מד]. אשל אברהם בשו"ע שם

הלימוד לע"נ זקנתי

מנוחה ב"ר יחזקאל שרגא

תנצב"ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

הקורא לחבירו ממזר⁴ מלקים אותו⁵ ארבעים⁶. ואם קראו ממזר בן ממזר הרי פגם בכבוד אבותיו וחייב לבקש גם מהם מחילה.

הקורא לחבירו רשע⁷ יורד עמו לחייו. כלומר מותר לשנאותו ואף למעט פרנסתו ולירד לאומנותו⁸. ואם הוא עז פנים מותר לקרותו רשע⁹.

המקנטר¹⁰ את חבירו ואמר לו אני איני מומר, או איני ממזר, או איני עבריין, ואעפ"י שלא דבר יותר, הרי זה כאילו אמר אבל אתה מומר ואתה ממזר או אתה עבריין ויש לו דין בכולן כאילו אמרו בפירוש.

האומר לחבירו הרי אתה עושה כמו ממזר או אתה כממזר, יש אומרים שאינו כלום, ויש אומרים שאם אומר אתה כממזר הרי הוא כאילו קראו ממזר, אבל אם אומר לו

⁴ ואם אמר לאחד ממזר פגם בכבוד אבותיו ג"כ [מהרי"ו] וביש"ש שם סי' מ"ז כתב דא"צ דיכול לומר עליך כוונתי אא"כ קראו ממזר בן ממזר וכ"מ בקידושין ד' י"ח בתוס' הקור' לחבירו ממזר סופג את הארבעים משום דחשד לחבירו שעבר על לאו דלא יבא ממזר וכו' וקש' דהא חשד לאביו שבא על חייבי כריתות אלא ע"כ נתכוין אלא לו. מג"א תרו ו

⁵ וכתב מוהר"ם מירזבורק [ד"ה דין מאן, וד"ה ודין מי שקורא, וד"ה ודין קראו טמא] וז"ל, האומר לחבירו ממזר או עבד או רשע או נואף או פסול או נבל, לוקה [ועיין מ"ש בהג"ה בסעיף מ"א בשם הרא"ש], ואם קראו עובר על חרם, מלשין או גנב, הוי כקוראו רשע ויורד עמו לחייו, ופירש ר"י דמותר להכותו דעובר על לאו דלא תנוג, אבל אם קראו טמא או כלב או שאר חירופין אין בהן דין אלא צריך לפייס חבירו, עכ"ל. סמ"ע תכ ס"ק נו. וקצת צ"ע הא ברשע איתא בגמ' שיורד עמו לחייו ורק בממזר איתא שלוקה ארבעים וצ"ע.

⁶ כתב בשו"ת ריב"ש (ס' צ') דמכאן יש להוכיח דמכות מרדות הם גם כן במספר ארבעים, דהא קורא לחבירו ממזר אינו לוקה מכות דאורייתא, אלא רק מדרבנן, ואמרו בו שהוא סופג את הארבעים, אלא שבמכות דאורייתא הרי הוא חובט בו בכל כוחו, ומכות מרדות הם חלשות יותר. אמנם הפר"ח (באו"ח סי' תע"א) הביא מש"כ שאר ראשונים שמכות מרדות מכין אותו באומד. ולפ"ז יל"פ דדוקא הכא שכיון שקורא לחבירו ממזר שאומר שחבירו עבר בלאו, משו"ה סופג הוא את הארבעים כדין עובר בלאו. ועיין תוס' רעק"א נזיר אות כ"ט.

⁷ הוא רק כשהוא היה המתחיל ולא כשציערוהו ומצד צערו קרא להמצערו רשע. וגם לשון קאמוניסטן גוים שאומרים שאמר בכעסו מסתבר שאינו כקורא רשע, משום דקאמוניסטן הוא שם לא על הרשעות אלא על הפארטיי / מפלגה / והרבה רשעים בעולם שאינם קאמוניסטן וא"כ ידוע לכל שהוא רק שם ולזול בעלמא שאמר שהנהגתו בזה הוא כהקאמוניסטן. וכן הוא כשקורא ליהודי גוי שידוע לכל שהוא רק ולזול בעלמא שהנהגתו בזה כגוי, ול"ד לקורא רשע שאומר ממש שהוא רשע שכן יבינו השומעים קריאתו. אגרות משה חו"מ א כח

⁸ כרש"י כאן וברש"י בבא מציעא (עא, א) פירש, 'יורד עמו לחייו' – רגיל להתקומט עמו כאילו הכהו, וכאילו בא להורגו, ואני שמעתי רשאי לירד לתוך אומנותו של חבירו, ולמעט מזונותיו של חבירו, וקשה בעיני שיתירו חכמים לישראל להנקם ולגמול רעה, ועוד, דאמרינן בכתובות (נ, א) עד שתים עשרה שנה מתגלגל אדם עם בנו, מכאן ואילך יורד עמו לחייו, ומאי יורד לתוך אומנותו איכא, הא לייסרו ולכופו לתורה קאמר'.

⁹ ח' רע"א חו"מ לח כי ודאי נכשל בעבירה ועומד במרדו, שהכרת פניו ענתה בו. אבל בלאו הכי, איתא במס' קידושין [כח א] שהקורא לחבירו רשע, יורד עמו לחייו. והיינו, שמותר לשנאותו, ולירד לאומנותו למעט פרנסתו. תוספות תענית ז:

¹⁰ רמ"א ונו"כ חו"מ תכ לח

הלימוד לע"נ זקנתי

מנוחה ב"ר יחזקאל שרגא

תנצב"ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

אתה מכזב כמו ממזר עד שתברר דבר כך וכך או כיוצא בזה, שהטיל תנאי בדבר אינו כלום.

הקורא לחבירו שהוא רשע בן צדיק וקראהו רשע בן רשע, וכן אם הוא מלשין וקראו מלשין בן מלשין פטור, שכן מצינו בקרא¹¹, שקורא רשע בן רשע אף על פי שהאב היה צדיק.

הקורא לחבירו עבד או ממזר אם הוא אמת פטור, אבל אם לא יוכל לברר דבריו אף על גב שיברר ששמע כך מאחרים שכבר דברו עליו אינו נפטר בכך, שאע"פ ששמע כך מאחרים, שמא שקרו ולא היה לו להוציא דבתם על פיהם כי הם עצמם חייבים בעונש.

ומי שרגיל¹² להתלוצץ על בני אדם ולהוציא להם שמות¹³, למרות שאינו בר נדוי מכל מקום נמנה מכלל כת הליצנים שאינה מקבלת פני שכינה והמתלוצץ נופל בגיהנם וראוי לכל ירא שמים לגעור בו ולביישו ברבים ואם לא ישמע ויחדל מכין אותו מכת מרדות שעובר על דברי נביאים וחכמים וגורם שיסלק שכינה מישראל ואם אחר התראה אחת או שתים חוזר על קיאו אז יש רשות לבית דין לנדותו כפי צורך השעה כיון שבכוונה מכווין לעבור על דברי תורה ואם ישמע ויתחרט וישוב מדרכו ורפא לו.

ב. הישבע לי שלא נמכרת לי בעבד עברי

כל מי¹⁴ שנתחייב שבועה בין של תורה בין של דבריהם, מגלגל עליו המשביע כל מה שירצה מדברים שאם יודה בהן יתחייב ממון, ועד היכן כח לגלגל, עד שיאמר ובכלל שבועה זו שלא נמכרת לי בעבד עברי ועדיין עבדי אתה.

ג. עבד עברי גופו קנוי

כבר התבאר לעיל דף טז. שהרב שמחל¹⁵ לעבד עברי על הכסף שנשאר לו לעבוד כנגדו אינו מחול לו עד שיכתוב לו שטר שחרור, בין מוכר עצמו בין

¹¹ ויקרא כא, ט סנהדרין נב ע"א

¹² תשובת מהר"ם גלאנטי סימן ל"ג

¹³ בשמות הפלילי של הישמעאלים שי"ך צאלק איל דין ולאחרים שי"ך שאקיף

¹⁴ רמב"ם הלכות טוען ונטען פרק א הלכה יב, טור ח"מ צד ג

¹⁵ רמב"ם הלכות עבדים פרק ב הלכה יא – יב

הלימוד לע"נ זקנתי

מנוחה ב"ר יחזקאל שרגא

תנצב"ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

מכרוהו בית דין ובין אם נמכר לעכו"ם¹⁶, כיון שגופו קנוי, כיצד הרי שקנהו בששים ועבד שנה או שנתים ואמר לו שאר הדמים מחולין לך לך לדרכך לא נפטר משעבודו¹⁷, עד שיכתוב לו שטר.

אולם אין גוף העבד קנוי כקנין האדון בעבד כנעני ואינו אלא לחיוב עבודה לאדונו ומעשה ידיו לו¹⁸, אולם מציאתו לעצמו וכן יכול לזכות ע"י לאחר כי אין ידו ביד רבו¹⁹.

ד. כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין

כיצד החליף שור בפרה או חמור בשור כיון שזכה זה

נתחייב זה בחליפין ... כל הנישום דמים באחר

כל דבר נקנה וקונה בחליפין בשוויים²⁰, בין קרקע ובין מטלטלין, חוץ ממטבע שאינו קונה ואינו נקנה בתורת חליפין²¹.

¹⁶ ומדסתם רבינו משמע דאפי' הנמכר לגוי גופו קנוי לגוי ואם מחל על גרעונו [אינו מחול] עד שיכתוב לו את השטר. יקר תפארת שם. וראיתי להרשב"א ז"ל בקידושין דף מ"ז על מ"ש רבא זאת אומרת עבד עברי גופו קנוי וז"ל ותירץ הרמב"ן דכיון דב' קניינין הן בעבדות אחד קנין ממון והוא קנין דמעשה ידיו ואחד קנין איסור שהוא אוסרו בבת ישראל ופוטרו ממקצת מצוות וקנין הגוף הזה הוא המצריכו גט חירות ואינו נפקע בדיבור דומה לקנין רשות שהוא צריך גט להיתר וממנו הוא למד לפיכך אמרו שאף עבד עברי יש לרבו בו קנין איסור שהרי מתירו בשפחה כנענית ואין קנין איסור נפקע בלא גט בין באישות בין בעבדות הלכך הרב שמחל על גרעונו אין גרעונו מחול אלא הו"ל כמפקיר עבדו שצריך גט שחרור ע"כ וכתב הרשב"א ז"ל ולפי דברי רבינו נראה מוכר עצמו שאין רבו מוסר לו שפחה כנענית אין צריך שטר שחרור אלא במחילת גרעונו סגי ליה וצ"ע דהא סתמא תניא [עכ"ל הרשב"א].

¹⁷ אולם דעת הריטב"א ותוס' שנפטר מחיוב מעשה ידיים עיין מנ"ח שם ה' – ז באריכות.

¹⁸ וז"פ דאין העבד יכול לומר לרבו איני ניוון ואיני עושה דהעיקר שקנה אותו הרב למע"י ול"ד לאשה עם איש. וכן הרב אי"ל איני זנך ואיני נוטל מע"י דגם באשה אין הבעל יכול לומר כן אף דיש פוסקים סוברים דמזונות אשה הוא רק מדרבנן ומכ"ש כאן דלכ"ע דאורייתא. מנ"ח שם.

¹⁹ מנ"ח שם

²⁰ שו"ע ונו"כ הו"מ רג א

²¹ שו"ע ונו"כ שם א ג י שקנין בתורת חליפין הוא מדין מקח והוא דבר המסוים, שמייוחד זה חליפין זה, ולכן כשמשך האחד בשל חבירו קונה חבירו בשלו, אבל מטבע אינו מקח אלא דמים, ולכן המושך המטבע אינו אלא כמי שנתן דמי המקח, ודינו כקנין בסף, אבל לא בתורת קנין חליפין. וכן אינו נקנה בחליפין, שהמושך בחפץ נתחייב אמנם חבירו בדמי המקח, אבל אין הקנין חל על המטבע שיהא חייב לתת לו אותן דמים, ואפילו ייחד לו מעות מסוימים בחליפין המקח, אינם נקנים למוכר אלא מתורת התחייבות, בקצה"ח תמה דקרקע אינו כלי ואמאי מהני חליפין בקרקע, והביא בשם הש"מ דלא מהני אלא בחליפין שוה בשוה דמהני אף בפירות,

הלימוד לע"נ זקנתי

מנוחה ב"ר יחזקאל שרגא

תנצב"ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

כיצד קונה בתורת חליפין²², היה לזה פרה ולזה חמור והסכימו להחליפם, והעריכו אותם כמה שוה כל אחד מהם²³, כיון שמשך בעל הפרה את החמור, נקנית פרתו לבעל החמור בכל מקום שהוא, וכן כשהחליף קרקע בקרקע או מטלטלים בקרקע או קרקע במטלטלים, כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו²⁴.

החליף חמור בפרה וטלה, ומשך בעל הפרה והטלה את החמור, נקנו הפרה והטלה לבעל החמור²⁵, משך בעל החמור רק את הפרה, לא קנה כלום²⁶.

החליף כור²⁷ חטים בפרה וטלה, ומשך בעל החטים רק את הפרה, יש אומרים שמכיון שחטים אפשר לחלק, זכה בעל הפרה בחטים רק כנגד דמי הפרה²⁸.

ולדעת הפוסקים דפירי לא עבדי חליפין אפילו שוה בשוה, ע"כ צ"ל דקרקע מיקרי כלי, וכתב בערוה"ש שמדברי הפוסקים נראה דאף באינו שוה בשוה מהני בקרקע.

²² שו"ע ונו"כ רג א

²³ ולכאורה נראה דהא דנקט שהעריכו לרבותא נקט, וכמ"ש בשו"ע לפני כן שאפילו מקפיד לידע שווי החפץ שנוטל, שדומה לדמים, אפ"ה נקנה בתורת חליפין, אבל בב"י הביא בשם רבינו ירוחם שיש אומרים דבעינן דוקא שהעריכו שווים, דאל"ה לא סמכי דעתם לקנות, ובשם כמה גאונים כתב דלא בעינן דוקא שהעריכו (עי' בבעל המאור ומלחמות ב"מ דף מו), ובנה"מ סק"ג כתב דלשיטת ר"ת דלעיל דבחליפין קונים אף בפירות, לא בעינן העריכו. והך דהעריכו נראה פשוט דלא בעינן דוקא שיהא שווים זה כנגד זה ממש, אלא שהעריכו שווים והסכימו להתחלף זה בזה, או מפני שדמיהם שווים ממש, או מפני שזה זקוק לחמור מוכן לוותר על פרתו, אף על פי ששוה יותר. ואם העריכו ונמצא שאין דמיהם שווים והסכימו שהאחד יוסיף מעות להשלים שווים, אם משך החפץ שאינו צריך להשלים עליו, הרי משך כל החליפין, ונקנה החפץ השני לחבירו, וזה נתחייב להשלים דמיו. פתחי חושן חלק ח פרק ז הערה מ

²⁴ שו"ע ונו"כ שם י, ובקרקע צריך לעשות קנין המועיל בקרקע.

²⁵ דכיון שוה משך כל החליפין, זכה חבירו בכל החליפין.

²⁶ שו"ע ונו"כ שם ב, וכתב הפרישה דהיינו שלא קנה המושך את החמור, כיון שאין כאן משיכה גמורה, והיינו בכל מה שעמדו להחליף, ונמצא שאין כאן משיכה אלא כנגד חצי החמור, וממילא לא קנה גם בעל החמור אף את הפרה שמשך, שהרי הכניסו שניהם בתורת חליפין. ומסביר נראה שאם משך אח"כ גם את הטלה, נקנה כל המקח, דלא מסתבר שיצטרך למשוך שניהם בבת אחת, ולפי"ז אין נ"מ כמה זמן יש בין משיכה למשיכה, אלא כל שבא לחזור בינתיים, יכולים שניהם לחזור. פתחי חושן שם הערה מה

²⁷ שו"ע ונו"כ שם

²⁸ הוא דעת הר"ן שהוכיח כן מהא דסימן קצב סעיף יב מכר לו עשר שדות והחזיק באחת מהן ולא נתן דמי כולן, שקנה כנגד מעותיו, ומשמע דאע"פ שדברו על מקח אחד, כל שיכולים לחלק קונה מקצת המקח, ובדרישה שם כתב דהרא"ש שלא חילק בזה, אפשר דס"ל דשאני התם שמעיקר הדין כשעשה חזקה באחת קנה כולם משום דסדנא דארעא חד הוא, אלא שמכיון שלא נתן דמי כולן אמרינן דמה שנתן קנה ומה שלא נתן לא קנה, משא"כ בנ"ד כשמשך הפרה הרי לא עשה בטלה שום קנין, ועוד כתב טעם אחר דשאני התם שמקבל דמים תמורת השדות, ולא איכפת לו למכור רק חלק, וכשיצטרך לעוד מעות ימכור עוד קרקע, משא"כ הכא שאינו מקבל דמים אלא פרה וטלה תמורת חטים, אפשר שעיקר דעתו בחליפין אלו בגלל הטלה שהוא צריך לו, וכל שלא משך בטלה אין דעתו לקיים מקצת המקח, וכתב הדרישה שוה דוחק. ועוד שלפי"ז אם החליף כור חטים בשני טלאים ומשך באחד מהם, באמת קנה כנגד הטלה, והו"ל לחמור לפרש כן בדעת הרא"ש, ועי' ערוה"ש סימן רג.

הלימוד לע"נ זקנתי

מנוחה ב"ר יחזקאל שרגא

תנצב"ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרה היומי

מסכת קידושין

מכיון שהתבאר שהמטבע אינה קונה ואינה נקנה בתורת חליפין, ולכן מטבעות²⁹ של כסף או של זהב או של נחשת דינם כדמים כנגד שאר המטלטלין, והנותן מטבעות תמורת מטלטלים, אף על פי שמשך האחד המטבעות לא קנה השני המטלטלין.

וכן המקנה מעות בתורת חליפין תמורת מטלטלין, אפילו מיוחד מעות מסוימים ומשך האחד המטלטלין, אין המעות נקנים לשני בתורת חליפין, וממילא לא קנה זה המטלטלין שמשך³⁰.

דף כח:

ה. לרב ששת דאמר פירות עבדי חליפין ... לר"נ דאמר

פירות לא עבדי חליפין

נחלקו הפוסקים אם קונים בפירות בתורת חליפין בשווים³¹. ולכו"ע לא נתמעטו פירות אלא שאין קונים בהם, כלומר שאם משך האחד הפירות אין השני קונה החליפין³², אבל לכו"ע פירות נקנין בחליפין, שהרי גם בקנין סודר נקנים פירות בחליפין.

ו. דבר תורה מעות קונות ומה טעם אמרו משיכה קונה

גזירה שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה

²⁹ שו"ע ונו"כ שם ג ונראה דעכ"פ דין מי שפרע יש כאן. פתחי חושן שם הערה מז

³⁰ שם

³¹ ברמ"א שם סוף סעיף א הביא ב' דיעות בזה, כמבואר בב"י שנחלקו הראשונים בזה, שדיעה ראשונה ס"ל שלא מיעטו פירות מדין קנין חליפין אלא בתורת קנין סודר דבעינן כלי דוקא (וגם בעל חי הוא כלי), אבל בתורת חליפין שוה בשוה לא בעינן כלי. והוא שיטת ר"ת בתוס' ב"מ דף מו ע"ב ודף מז ע"א, ולשיטתו מ"ש המחליף פרה בחמור היינו בשר פרה דהוי פירי, אבל פרה וחמור חיים הוי כלי (עי' לעיל סעיף ה), ודיעה שניה ס"ל שגם בתורת חליפין בשווים נתמעטו פירות, והכריע הגר"א כדיעה ראשונה, ועי' מחנ"א ד' קנין חליפין סימן ב.

³² ומ"מ כתב בחידושי רעק"א בסימן קצה סעיף ב שאם מכר לו פירות תמורת כלי מסוים, כיון שמשך זה הפירות נתחייב לתת לו הכלי בתורת חיוב, אבל לא נקנה לו הכלי, וכ"כ במחנ"א דיני דשלב"ל סימן ג, והוסיף שאפילו לא היה חפץ התמורה ברשותו של לוקח, הרי יכול להתחייב בדשלב"ל.

הלימוד לע"נ זקנתי

מנוחה ב"ר יחזקאל שרגא

תנצב"ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרה היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

כבר התבאר לעיל דף כו. שדבר תורה³³ מעות קונות אף במטלטלין³⁴, אבל חכמים תיקנו³⁵ שלא יקנו מטלטלין בכסף³⁶, גזירה שמא לאחר שיתן הלוקח דמי החפץ וקודם שיקחנו הלוקח, יאבד החפץ באונס, כגון ע"י דליקה או ליסטים מזויין, ויתמהמה המוכר ולא יציל³⁷, וי"א³⁸ שאם המטלטלין מונחים במקום שאין לחוש לדליקה קונה בכסף בלבד³⁹.

יש אומרים⁴⁰ שאם התנו בפירוש שיקנה מטלטלין בכסף בלבד, קנה.

³³ שו"ע ונו"כ שם קצח א

³⁴ וכתב הסמ"ע בשם רש"י דילפינן מקרא דונתן הכסף וקם לו, ובשם הר"ן כתב דסברא הוא משום שרוב הקנינים בכסף

³⁵ וכתב הסמ"ע שמ"מ לחומרא לא עקרו חכמים קנין מעות, ונ"מ שאם קידש המוכר אשה במעות שקיבל מן הלוקח, מקודשת, ועי' בפת"ש סק"א, וכתב בנה"מ שלא הוצרך הסמ"ע לזה אלא לדעת הפוסקים שאסור למוכר להשתמש בדמי המקח (עי' פרק ג), אבל למ"ד שמותר להשתמש בדמי המקח, פשיטא דחז"ל לא עקרו קנין מעות של המוכר, וסיים שלאחר שקיבל מי שפרע ודאי שאינו יכול לקדש במעות (ויש להסתפק אם הקידושין מתבטלים למפרע), ובהידושים סק"א הוסיף הנה"מ בשם רב האי גאון בספר המקח שאם היה החפץ תחת יד אחר ואמר המוכר לנפקד תן החפץ לפלוני, ונתן לו הלוקח מעות, דאמרינן תן כוכי, שהרי אסור לו לחזור בו מטעם מי שפרע, וחשוב כחוב דאמרינן תן כוכי, ובאומר זכה אין המוכר יכול לחזור כמבואר בסימן רלה סעיף כג (עי' פרק א), ואם היה בפני הלוקח, אף הלוקח אינו יכול לחזור, מדין מעמד שלשתן.

³⁶ במשפ"ש סימן רד ובתשובתו ח"ו סימן רכג כתב שבזמננו אין כל המעות קונה מדין סיטומתא, והביא שהסכים עמו בעל שו"מ בתשובה,

³⁷ שו"ע ונו"כ שם ה

³⁸ רמ"א שם, והש"ך כתב דלא משמע כן מדברי הפוסקים והכריע דלא כהרמ"א, ועי' נה"מ סק"ה, ובפת"ש כתב דה"ה אם היו מבוטחים בחברת בטוח, אף על פי שלא יפסיד מכך, לא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין, ואינו קונה בכסף, עיין שם.

³⁹ ובנה"מ סימן קצו הביא בשם הפני יהושע שכתב שבמקום שלא עקרו קנין מעות לא תיקנו משיכה ואינו קונה במשיכה, והנה"מ שם חולק וסובר שבכל אופן קונה במשיכה, ובמשפ"ש הביא בשם המנ"ח מצוה שלו שהוכיח כהפנ"י, וגם המשפ"ש הוכיח כהפנ"י, ובקו"א שם כתב דצ"ע בטעם הדבר, ומדברי הר"ן מוכיח כהנה"מ, עיין שם, ועי' דברי חיים דיני מכירה סימן י, ובאמרי בינה קונטרס הקנינים סימן יב כתב שקנה אף במשיכה.

⁴⁰ ברמ"א סימן קצח סוף סעיף ה כתב דתנאם קיים, והוא מדברי הב"י, כמו שמצינו בסימן קצ סעיף ח גבי קנין כסף בקרקע במקום שכותבין שטר, דמדינא אינו קונה, ואפ"ה מועיל תנאי שיקנה בכסף בלבד, ובר"מ כתב דלא דמי דהתם לא תיקנו חכמים שלא יקנה בכסף, רק במקום שנוהגים לכתוב שטר (נראה כונתו שהוא משום דלא סמכא דעתיה דלוקח, ולכן אם הלוקח מתרצה לקנות קונה), אבל במקום שהוא תקנת חכמים שלא יקנה בכסף, אימא דלא פלוג בתקנתו, ע"כ, ומ"מ הביא הרמ"א דעת הב"י להלכה בלא שום חולק.

ועיין דו"פ שהדין נראה אמת, דמאחר שתיקנו חכמים לטובת הלוקח, והוא אומר אי אפשי בתקנה זו, כגון זה שומעין לו, עיין שם. ולבאורה נראה דכיון דהתקנה היא לטובת הלוקח, ויכול להתנות מדין אי אפשי בתקנת חכמים, הרי שרק הלוקח יכול לוותר ולהתנות, אבל לגבי מוכר לא שייך לומר אי אפשי, אבל בסמ"ע סק"א כתב דבין שהתנה הלוקח ובין שהתנה המוכר ושתק הלוקח, כשהתנה כן בתחילת המקח, והש"ך שם חולק וסובר דלא מהני תנאי לקנות בכסף בלבד במטלטלין. ובקצה"ח סק"ג הסכים לדעת הב"י והרמ"א, וכן נראה

הלימוד לע"נ זקנתי

מנוחה ב"ר יחזקאל שרגא

תנצב"ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

ז. כיצד רשות הגבוהה בכסף גיזבר שנתן מעות בבהמה אפי' בהמה בסוף העולם קנה ובהדיוט לא קנה עד שימשוך

הגזבר שקנה⁴¹ להקדש, ידו על העליונה כיצד, נתן דמים של הקדש אף על פי שלא משך הפירות אם הוקרו קנה כדין תורה⁴², ואם הוזלו הפירות חוזר שהרי לא משך⁴³, ולא יהא כח הדיוט חמור מכת ההקדש. כמו שיתבאר להלן דף כט. בעזה"ת.

וכן המוכר⁴⁴ להקדש ואמר לו הגזבר בכמה אתה מוכר חפץ זה ואמר בעשרה, אפילו היה שוה מאה זוז, כיון שאמר בעשרה אינו יכול לחזור, שאמירה לגבוה כמסירה להדיוט, כמו שיתבאר.

ח. אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט האומר שור זה עולה בית זה הקדש אפי' בסוף העולם קנה

נאמר בתהלים (כד פסוק א) לִיקַן הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהָ מִכָּאֵן שֶׁאִמְרָה לְגִבָּה כְּמִסִּירָה לְהַדְיוּט. שהאומר על חפץ ידוע שהוא נותנו או מוכרו להקדש, נקנה הדבר להקדש מיד באמירתו, כמו שהוא נקנה להדיוט במסירה, ונאמר

מדברי הנה"מ חידושים ס"ק יז, וכ"כ בפת"ש בשם שער משפט ובמהנ"א ה' קנין מעות סימן א הסכים ג"כ לדעת הרמ"א.

⁴¹ רמב"ם הלכות מכירה פרק ט הלכה ב

⁴² וכבר שאלו בתוספות (כד"ה משכנו) והרמב"ן ז"ל למה לי מעות בלא מעות קנה כיון שהודה המוכר שיתנה בכך כבר ביארנו אינו יכול לחזור בו. והרמב"ן ז"ל [חילק] דכי אמרינן אינו יכול לחזור בו באמירה לבד דוקא כשלא נשתנה השער וכופין אותו מדבריהם שלא יהא חוזר בדבורו לגבי הקדש הא אם נשתנה השער אינו קונה אלא בכסף דבר תורה ע"כ. ולדברי המחבר שלא חילק יש לתרץ דאמירה לבד הוא מדבריהם שאין זה כנדר גמור וכשקבל הכסף הוא דין תורה כמבואר ריש פ"ג דדין תורה מעות קונות ואם הוזלו הפירות חוזר שהרי לא משך וזה אינו מבואר בגמרא אבל המחבר עשה כדן היתומים שיתבאר למטה בנתנו הדמים ולא משכו הפירות והוזלו. ובהשנות א"א א"כ אם רצה חוזר וכו'. מ"מ שם

⁴³ ועיין במאירי שמכיון שמן התורה מעות קונות אף בהדיוט, כמו שהתבאר, אלא שבהדיוט תיקנו חכמים משיכה, בהקדש לא היתה תקנת חכמים, ואין צריך בלימוד מיוחד. ודין זה לא הוזכר בגמרא, והסכים לו הראב"ד וב' מקור משקלים פ"ד מ"ט, ולכן כ' שאם רצה חוזר ואם רצה ממשכנו ונוטל ממנו כשער הוזל, ועי' להלן. וכ"ד תוס' ר"י הזקן קדושין שם שאם הוזל חוזר.

⁴⁴ רמב"ם שם הלכה א

הלימוד לע"נ זקנתי

מנוחה ב"ר יחזקאל שרגא

תנצב"ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

בפרשת בחקותי (ויקרא כז פסוק יד) ואיש כי יקדש את ביתו קדש משמעו שמיד נעשה קדש ואינו יכול לחזור בו שהרי נאמר בפרשת כי תצא (דברים כג פסוק כד) מוצא שפתיך תשמר ועשית פאשר נדרת וגו'⁴⁵.

ואינו דוקא כקנין מסירה לחוד, אלא כחה של האמירה יפה ככל קנין המיוחד לדבר מן הדברים בקניני הדיוט⁴⁶. בית שנקנה להדיוט בחזקה, מועילה האמירה לגבוה בחזקה שור שנקנה במשיכה, פועלת האמירה לגבוה כמשיכה, וכן כל כיוצא בזה. ולפיכך האומר שור זה עולה בית זה הקדש, אפילו בסוף העולם קנה, בשונה מהדיוט לא קנה עד שימשוך ויחזיק. בשטרות, שקנייתם להדיוט הוא בכתיבה ומסירה, הרי אמירתו לגבוה בכתיבה ומסירה, אלא שצריך לומר: "שטר זה וכל שעבודו להקדש"⁴⁷, ויש אומרים⁴⁸ ששטרות אינם נקנים אף להקדש אלא בכתיבה ומסירה, שלא מצינו שאמירה לגבוה תועיל במקום כתיבה.

אין אמירה לגבוה כמסירה לגזבר⁴⁹, שאינו אלא קנין המועיל כמו שמסירה להדיוט קונה, אבל אין זה נחשב כאילו כבר מסרו להגזבר, שהרי אחרי שמסרו לגזבר אין שאלה מועילה, וקודם לכן יכול להישאל על הקדשו לחכם.

כיון שאמירה לגבוה כמסירה להדיוט אין המקדיש יכול לחזור בו מהקדשו אפילו תוך כדי דיבור⁵⁰.

יש מהאחרונים⁵¹ שכתב, שאף בעכו"ם שהקדיש אמירתו לגבוה כמסירה להדיוט.

⁴⁵ כמה טעמים נאמרו בדבר: בירושלמי קדושין פ"א ה"ו אמרו משום שכתוב: לה' הארץ ומלואה, ועיין מאירי כאן שכיון שאמר ליתן להקדש קנה ההקדש מיד בתורת חצרו המשתמרת לדעתו. בראשונים מצינו טעמים אחרים: ברשב"ם ב"ב קלג ב משום שכתוב: ואיש כי יקדש את ביתו קדש. והרא"ש נדרים כט ב, פי' לפי שזהו נדר, שנאמר: מוצא שפתיך תשמר, ואינו יכול לחזור בו. אולם במ"מ וכ"מ מכירה פ"ט ה"א וה"ב שבמכירה אינו אלא מדבריהם, שאין זה כנדר גמור.

⁴⁶ בדבר שלהדיוט אינו נקנה על ידי מעשה קנין, אלא שתקנת חכמים היא שהדבר קנוי ממילא להקונה, עיין קצוה"ח סי' סו, שאין האמירה מועילה בו להקדש, ולכן אם אמר "הלואתי להקדש" לא קנה הקדש, אף על פי שבהדיוט אפשר להקנותו לאחר על ידי מעמד שלשתן, לפי שמעמד שלשתן אינו מעשה קנין כשאר הקנאות, אלא שתקנת חכמים היא שהלואה זוכה את החוב להמקבל, ולא שייך בו אמירה לגבוה. ועיי"ש שנחלק בזה על התומים.

⁴⁷ ריטב"א כאן

⁴⁸ קצוה"ח סי' סו ס"ק ב, ע"פ הרשב"א שברמ"א יו"ד רנח ז. ועיי' עוד בקצוה"ח סי' קכג. ועיי"ש שהביא תוס' ב"ב עז א בד"ה (עו ב) קני לך. שפליגי וס"ל שבהקדש אפילו בכתיבה ומסירה ממש אין השטר נקנה, שמכירת שטרות אינה אלא מדבריהם משום תקנה, ובהקדש שאין כל כך צורך בדבר לא תיקנו, וממילא לא מועילה אמירה לגבוה בשטרות.

⁴⁹ הרשב"א, הובא בש"ך חו"מ סי' רנה ס"ק ו.

⁵⁰ תוס' מנחות פא ב. ועיי' ש"ך חו"מ סי' רנה. אולם יש טעמים אחרים לכך שאינו יכול לחזור

⁵¹ אבני מלואים סי' א ס"ק ב

הלימוד לע"נ זקנתי

מנוחה ב"ר יחזקאל שרגא

תנצב"ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

הקדש שחל במחשבה יש מהראשונים סוברים⁵² שאין החלות על גוף הדבר שהקדיש, אלא שחל חיוב על האדם להביא את הדבר לעולה וכיוצא, כפי שחשב, ואין כן דעת שאר ראשונים⁵³, וכן כתבו ראשונים שאם חשב בלבו שור זה עולה, בית זה קרבן אומרים בו אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט⁵⁴.

מהנאמר בפרשת כי תצא (דברים כג פסוק כד) אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ דְרָשׁוֹן רַז"ל⁵⁵, זו צדקה, ולפיכך אף בצדקה לעניים⁵⁶, חל הדין של אמירה לגבוה כמסירה להדיוט⁵⁷.

⁵² כ"כ בצפנת פענח נזירות פ"א ה"ג ובגליוני הש"ס קדושין מא ב בכוונת הרמב"ם מעשה הקרבנות פי"ד הי"ב, ובצפנ"נ שם כ"כ בפ"י הירושלמי תרומות פ"ג ה"ד מה דאמר שמואל לקרבן שר"ל לגוף הקרבן אין גמר בלבו מועיל. ועי' שו"ת עונג יום טוב סי' קיז שהביא מנדרים ז בבעיא אם יש יד לצדקה והרי עכ"פ יש כאן מחשבה אלא שבמחשבה לא נתפס בגוף הדבר.

⁵³ עי' רש"י קדושין מא ב ד"ה שכן כו' גמר בלבו כו' הרי הוא עולה, ועי' גליוני הש"ס שם שכ"ד כל הראשונים, ושם כ' שכן מוכח מגמ' בשבועות שם שתרומה וקדשים הם שני כתובים ומוכח שדיניהם שוים.

⁵⁴ מרדכי קדושין פ"א סי' תצה, ומוכח שחל בגוף הדבר. ועי' שו"ת ושב הכהן סי' יח שכ' במחשבה אין אומרים אמירתו לגבוה כו' (ולא הביא את המרדכי), אבל גם הוא לא כ' רק שנ"מ לענין חזרה בתוך כדי דיבור, וע"ע תוך כדי דיבור.

⁵⁵ ר"ה ו.

⁵⁶ ועיין תוס' יבמות צג א, ורשב"א קדושין סג א. שאף בתרומה אמרי' אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט אולם בשעת הבעור, שצריכים להוציא התרומות והמעשרות מרשותו, אין אמירה לחוד מועילה וצריך להקנותם בהקנאה גמורה לכהן וללוי. עיין ריטבא קידושין דף כז

⁵⁷ רי"ף ב"ק פ"ד ותוס' שם; ר"ן נדרים כט, שו"ע ונו"כ יו"ד רנח יג, אולם ברי"ף ב"ק שם בשם גאון ובעל המאור שם. חולקים על הדין של אמירה לגבוה בצדקה וסוברים שבתורת נדר הוא מחויב לקיים מה שאמר, אבל אין האמירה עושה קנין כמסירה להדיוט, ואין בית דין נזקקים לו אם רוצה לחזור בו. ועי' שו"ת הרשב"א סי' תרנו וסי' תקסג, ועי' שו"ת רעק"א סי' קמד.

הלימוד לע"נ זקנתי

מנוחה ב"ר יחזקאל שרגא

תנצב"ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>